1 (Sem–6/FYUGP) POL 64 MJ

2026

POLITICAL SCIENCE

(Major)

Paper : POL0600404

Full Marks : 60

Time : 2½ hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

Answer the questions from any **one** Option.

OPTION—A

(Rural Local Governance : Theory and Practice)

Paper : POL0600404A

1. Answer the following as directed : 1×8=8

তলত দিয়াবোৰৰ নিৰ্দেশানুসৰি উত্তৰ লিখা :

(a) Who is regarded as the father of local government in India?

ভাৰতবৰ্ষৰ স্থানীয় শাসনৰ পিতৃ বুলি কাক গণ্য কৰা হয় ?

(b) What is known as 'Magna Carta' of Panchayati Raj system?

পঞ্চায়তীৰাজ ব্যৱস্থাৰ 'মেগ্না কাৰ্টা' বুলি কাক জনা যায় ?

(c) Who is the author of the book, *Hind Swaraj*?

'হিন্দ স্বৰাজ' নামৰ গ্ৰন্থখনৰ লেখক কোন?

(d) Dr. B. R. Ambedkar opposed Panchayat system.

(Write True or False)

ড০ বি. আৰ. আম্বেদকাৰে পঞ্চায়ত ব্যৱস্থাৰ বিৰোধিতা কৰিছিল।

(সঁচা নে মিছা লিখা)

(e) What is the full form of PESA?

PESAৰ সম্পূৰ্ণ ৰূপটো কি?

(f) Under which Article of the Constitution is Panchayati Raj Institution established as local self-organization?

সংবিধানৰ কোনটো অনুচ্ছেদৰ অধীনত পঞ্চায়তীৰাজ প্ৰতিষ্ঠানক স্থানীয় স্বায়ত্তশাসনৰ অনুষ্ঠান হিচাপে গঢ়ি তোলা হৈছে?

(g) _____ subjects are included in the Gram Panchayat under the 11th Schedule of the Constitution.

(Fill in the blank)

ভাৰতীয় সংবিধানৰ একাদশ অনুসূচী মতে মুঠ _____টা বিষয় গাঁও পঞ্চায়তত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

(খালী ঠাই পূৰণ কৰা)

(h) Ram Manohar Lohia stood for Four-Pillar State. Is it true or false?

ৰাম মনোহৰ লোহিয়াই চৌখাম্বা ৰাজ্য পক্ষত আছিল। এইটো সঁচা নে মিছা?

2. Answer any *six* of the following questions : 2×6=12

তলত দিয়া যি কোনো ছয়টা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ লিখা :

(a) In which year was the 73rd Amendment Act of the Constitution passed and when it came into force?

সংবিধানৰ ৭৩তম সংশোধনী কেতিয়া গৃহীত হৈছিল আৰু ই কেতিয়া কাৰ্যকৰী হৈছিল?

(b) Mention any two recommendations of the Balwant Rai Mehta Committee.

বলৱন্ত ৰায় মেহতা কমিটিৰ যি কোনো দুটা পৰামৰ্শ লিখা।

(c) Write any two conditions for the success of local self-government as suggested by Jayaprakash Narayan.

জয়প্ৰকাশ নাৰায়ণে আগবঢ়োৱা পৰামৰ্শ মতে স্থানীয় চৰকাৰৰ সফলতাৰ যি কোনো দুটা চৰ্ত লিখা।

(d) Write any two sources of revenue of Gram Panchayat.

গাঁও পঞ্চায়তৰ পুঁজি (ৰাজহ)ৰ যি কোনো দুটা উৎস লিখা।

(e) Mention any two types of grants-in-aid.

সহায়ক অনুদানৰ যি কোনো দুটা প্ৰকাৰ উল্লেখ কৰা।

(f) Write any two subjects that can be taxed by the Zila Parishad.

জিলা পৰিষদে কৰ আৰোপ কৰা যি কোনো দুটা বিষয় লিখা।

(g) Write two main subjects of democratic decentralization.

গণতান্ত্ৰিক বিকেন্দ্ৰীকৰণৰ দুটা মূল বিষয় লিখা।

(h) Mention any two differences on recommendations given by the Balwant Rai Mehta Committee and the Ashok Mehta Committee.

বলৱন্ত ৰায় মেহতা কমিটি আৰু অশোক মেহতা কমিটিয়ে আগবঢ়োৱা পৰামৰ্শৰ ওপৰত যি কোনো দুটা পাৰ্থক্য উল্লেখ কৰা।

(i) Write any two challenges faced by the Panchayati Raj Institution (PRI) in India.

ভাৰতবৰ্ষৰ পঞ্চায়তীৰাজ প্ৰতিষ্ঠানৰ যি কোনো দুটা প্ৰত্যাহ্বান লিখা।

(Continued)

(j) Write the names of any two States under the Sixth Schedule of the Constitution.

ভাৰতীয় সংবিধানৰ ষষ্ঠ অনুসূচীৰ অন্তৰ্ভুক্ত যি কোনো দুখন ৰাজ্যৰ নাম লিখা।

3. Write short notes on any *four* of the following : 5×4=20

তলত দিয়া যি কোনো চাৰিটাৰ ওপৰত চমু টোকা লিখা :

(a) Relationship between Local self-government and Democracy

স্থানীয় স্বায়ত্তশাসন আৰু গণতন্ত্ৰৰ মাজত সম্পৰ্ক

(b) The Sixth Schedule of the Indian Constitution

ভাৰতীয় সংবিধানৰ ষষ্ঠ অনুসূচী

(c) E-Gram Swaraj

ই-গ্ৰাম স্বৰাজ

(d) Vinoba Bhave's views on Gramdan

বিনোৱা ভাৱেৰ গ্ৰামদানৰ ওপৰত ধাৰণা

(e) Significance of the 73rd Amendment Act of the Indian Constitution

ভাৰতীয় সংবিধানৰ ৭৩তম সংশোধনী আইনৰ তাৎপৰ্য

(f) State Finance Commission

বাজ্যিক বিত্তীয় আয়োগ

(g) Sustainable Development Goals

বহনক্ষম উন্নয়ন লক্ষ্যসমূহ

(h) Recommendations of the L. M. Singhvi Committee, 1986

১৯৮৬ চনৰ এল. এম. সিংভী কমিটিৰ পৰামৰ্শসমূহ

4. Answer any *two* of the following questions : 10×2=20

তলত দিয়া যি কোনো দুটা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ লিখা :

(a) Discuss about the 64th Constitutional Amendment Bill.

৬৪তম সাংবিধানিক সংশোধনী বিধেয়ক সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা।

(b) Discuss broadly Mahatma Gandhi's concept on rural local governance.

মহাত্মা গান্ধীৰ গ্ৰাম্য স্থানীয় প্ৰশাসনৰ ওপৰত থকা ধাৰণা বহলাই আলোচনা কৰা।

(c) Discuss about the constitutional provisions of Panchayat Finance.

পঞ্চায়তৰ বিত্ত ব্যৱস্থাৰ সাংবিধানিক বিধিসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

(d) What is social audit? Explain its features and objectives.

সামাজিক হিচাপ পৰীক্ষা কি? ইয়াৰ বৈশিষ্ট্য আৰু উদ্দেশ্যসমূহ ব্যাখ্যা কৰা।

(e) Explain various provisions of the PESA Act, 1996.

১৯৯৬ চনৰ 'পেছা আইন'ৰ বিভিন্ন বিধানসমূহ ব্যাখ্যা কৰা।

OPTION—B

(Urban Local Governance : Theory and Practice)

Paper : POL0600404B

1. Answer the following as directed : 1×8=8

তলত দিয়াবোৰৰ নিৰ্দেশানুসৰি উত্তৰ লিখা :

(a) How many subjects are included in the 12th Schedule of the Constitution of India?

ভাৰতীয় সংবিধানৰ দ্বাদশ অনুসূচীত কিমানটা বিষয় সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে?

(b) Who is regarded as the father of local government in India?

ভাৰতৰ স্থানীয় চৰকাৰৰ পিতৃ বুলি কাক আখ্যা দিয়া হৈছে?

(c) Mention any one problem of urban local governance.

নগৰ স্থানীয় প্ৰশাসনৰ যি কোনো এটা সমস্যা উল্লেখ কৰা।

(d) In which year was the Smart Cities Mission launched in India?

ভাৰতত কোন চনত আগবঢ়া নগৰ (Smart City) মিছন আৰম্ভ কৰা হৈছিল?

(e) Mention any one policy related to urban development in India.

ভাৰতত নগৰ বিকাশৰ সৈতে জড়িত যি কোনো এটা নীতি উল্লেখ কৰা।

(f) The election system of local governance was first started in 1873 by

১৮৭৩ চনত স্থানীয় প্ৰশাসনত নিৰ্বাচনী ব্যৱস্থাটো প্ৰথমে আৰম্ভ কৰিছিল

(i) Lord Ripon

লৰ্ড ৰিপন

(ii) Lord Bentinck

লৰ্ড বেণ্টিংক

(iii) Lord Mayo

লৰ্ড মায়ো

(iv) Mahatma Gandhi

মহাত্মা গান্ধী

(Choose the correct option)

(শুদ্ধ বিকল্পটো বাছি উলিওৱা)

(g) When was the 74th Amendment Bill of the Constitution of India adopted?

ভাৰতীয় সংবিধানৰ ৭৪তম সংশোধনী বিধেয়কখন কেতিয়া গ্ৰহণ কৰা হৈছিল?

(h) The formation of Municipal Council is mentioned in the Article _____ of the Constitution of India.

(Fill in the blank)

পৌৰসভাৰ গঠনৰ বিষয়ে ভাৰতীয় সংবিধানৰ _____ নম্বৰ অনুচ্ছেদত উল্লেখ আছে।

(খালী ঠাই পূৰণ কৰা)

2. Answer any *six* of the following questions : 2×6=12

তলত দিয়া যি কোনো ছয়টা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ লিখা :

(a) Mention two objectives of the National Commission on Urbanization, 1985.

ৰাষ্ট্ৰীয় নগৰীকৰণ আয়োগ, ১৯৮৫ৰ দুটা উদ্দেশ্য উল্লেখ কৰা।

(b) Mention two means of control of State Government on urban local governance.

নগৰ স্থানীয় প্ৰশাসনৰ ওপৰত ৰাজ্য চৰকাৰৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ দুটা উপায় উল্লেখ কৰা।

(Continued)

(c) State any two subjects included in the 12th Schedule of the Constitution of India.

ভাৰতীয় সংবিধানৰ দ্বাদশ অনুসূচীত অন্তৰ্ভুক্ত যি কোনো দুটা বিষয় লিখা।

(d) Write two discretionary functions of Municipal Corporation.

পৌৰ নিগমৰ দুটা স্বেচ্ছাধীন ক্ষমতা লিখা।

(e) Mention two types of grant-in-aid.

দুই ধৰণৰ সহায়ক অনুদান উল্লেখ কৰা।

(f) Write two importances of urban local governance.

নগৰ স্থানীয় প্ৰশাসনৰ দুটা গুৰুত্ব লিখা।

(g) Give two examples of urban public service delivery system in India.

ভাৰতৰ নগৰ ৰাজহুৱা সেৱা প্ৰদান ব্যৱস্থাৰ দুটা উদাহৰণ দিয়া।

(h) Mention two initiatives taken by the Government of India for the development of urban livelihood.

নগৰীয়া জীৱিকাৰ বিকাশৰ বাবে ভাৰত চৰকাৰে গ্ৰহণ কৰা দুটা পদক্ষেপ উল্লেখ কৰা।

(i) Write two recommendations of Lord Ripon about local governance.

স্থানীয় প্ৰশাসন সম্পৰ্কে লৰ্ড ৰিপনে প্ৰদান কৰা দুটা পৰামৰ্শ লিখা।

(j) Mention two initiatives taken by the Government of India for the ecological conservation in urban area.

নগৰ অঞ্চলত পাৰিবেশিক সংৰক্ষণৰ বাবে ভাৰত চৰকাৰে গ্ৰহণ কৰা দুটা পদক্ষেপ উল্লেখ কৰা।

3. Write short notes on any *four* of the following : 5×4=20

তলত দিয়া যি কোনো চাৰিটাৰ ওপৰত চমু টোকা লিখা :

(a) Legislative control and supervision on urban local governance

নগৰ স্থানীয় প্ৰশাসনৰ ওপৰত বিধায়িনী নিয়ন্ত্ৰণ আৰু তত্ত্বাৱধান

(b) Role of Executive Officer in Nagar Panchayat

নগৰ পঞ্চায়তত মুখ্য কাৰ্যবাহী বিষয়াৰ ভূমিকা

(c) Composition of the District Planning Committee

জিলা পৰিকল্পনা সমিতিৰ গাঁথনি

(d) Third Five-Year Plan and Urban Local Governance

তৃতীয় পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনা আৰু নগৰ স্থানীয় প্ৰশাসন

(e) Human-Environment interaction

মানুহ আৰু পৰিবেশৰ মাজৰ পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া

(f) Constraints on urban development in India

ভাৰতত নগৰ উন্নয়নৰ ক্ষেত্ৰত থকা বাধাসমূহ

(g) Initiatives taken by the Government of India for the development of slum areas in urban India

ভাৰতৰ নগৰ অঞ্চলৰ বস্তি অঞ্চলসমূহৰ বিকাশৰ অৰ্থে ভাৰত চৰকাৰে গ্ৰহণ কৰা পদক্ষেপসমূহ

(h) Urbanization trends in globalizing 21st century

২১ শতিকাৰ বিশ্বায়নত নগৰীকৰণৰ ধাৰা

4. Answer any *two* of the following questions : 10×2=20

তলত দিয়া যি কোনো দুটা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ লিখা :

(a) What do you mean by urban governance? Describe the growth and development of urban local governance in India.

নগৰ প্ৰশাসন মানে কি বুজা? ভাৰতত নগৰ স্থানীয় প্ৰশাসনৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশ বৰ্ণনা কৰা।

(b) What do you mean by sustainable urban development? Discuss critically.

বহনক্ষম নগৰ বিকাশ বুলিলে কি বুজা? এক সমালোচনামূলক আলোচনা আগবঢ়োৱা।

(c) What are the challenges faced by urban public service delivery in India? Discuss.

ভাৰতত নগৰ ৰাজহুৱা সেৱা প্ৰদানে কি কি প্ৰত্যাহ্বানৰ সন্মুখীন হৈছে? আলোচনা কৰা।

(d) Discuss about the constitutional provisions of urban local governance in India.

ভাৰতত নগৰ স্থানীয় প্ৰশাসনৰ সাংবিধানিক ব্যৱস্থাসমূহ আলোচনা কৰা।

(e) Do you think the Government of India has made enough provisions for ecological conservation? Justify your answer.

ভাৰত চৰকাৰে পাৰিবেশিক সংৰক্ষণৰ বাবে পৰ্যাপ্ত ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিছে বুলি তুমি ভাবানে? তোমাৰ উত্তৰৰ যুক্তিযুক্ততা আগবঢ়োৱা।

★★★